

Pamatlīdzekļu novērtēšana un uzskaitē

09.09.2026., 14.09.2026.

Mg. oec. **Laila Kelmere**

grāmatvede, sertificēta nodokļu konsultante,
Grāmatvedības un finanšu koledžas docente,
Latvijas Biozinātņu un tehnoloģijas universitātes un
Ekonomikas un kultūras augstskolas viesdocente

38

Pamatlīdzekļa pārvērtēšana (1)

- Pamatlīdzekli, kura vērtība ir būtiski lielāka par tā sākotnējo vērtību vai novērtējumu iepriekšējā gada bilanci, var pārvērtēt atbilstoši augstākai vērtībai, ja var pieņemt, ka vērtības paaugstinājums būs ilgstošs (**pārvērtēšanas metode**).
- GPKGPL 19. panta pirmajā daļā minēto nekustamā īpašuma objektu vērtību atbilstoši zemākai vai augstākai vērtībai var noteikt sertificēts nekustamā īpašuma vērtētājs. Ja nekustamā īpašuma objekti pārvērtēti atbilstoši augstākai vērtībai vai tiem veikta GPKGPL 23. panta 3.daļā minētā vērtības samazinājuma korekcija, finanšu pārskata pielikumā norāda, vai vērtības izmaiņu pamatā ir sertificēta nekustamā īpašuma vērtētāja sniegtais atzinums.

39

Pamatlīdzekļa pārvērtēšana (2)

- Ja sabiedrība izvēlas izmantot pārvērtēšanas metodi, tā:
 - lai izvairītos no pamatlīdzekļu objektu izlases veida pārvērtēšanas un tādu kopsummu norādīšanas finanšu pārskatā, kuras balstītas uz dažādām novērtēšanas metodēm vienas un tās pašas pamatlīdzekļu uzskaites grupas ietvaros, pārvērtē visu pamatlīdzekļu uzskaites grupu, pie kuras saskaņā ar sabiedrības noteikto grāmatvedības politiku pamatlīdzeklis pieder. Par pamatlīdzekļu uzskaites grupu uzskata līdzīga veida un sabiedrības darbībā līdzīgi lietotu pamatlīdzekļu kopumu (piemēram, zemesgabali, ēkas, inženierbūves, ilggadīgie stādījumi, dzelzceļa ritošais sastāvs, jūras un upju flotes transportlīdzekļi, gaisa kuģi, konkrētas tehnoloģiskās iekārtas, mēbeles);
 - pamatlīdzekļu pārvērtēšanu veic regulāri atkarībā no pārvērtējamo pamatlīdzekļu patiesās vērtības izmaiņām. Ja pārvērtētā pamatlīdzekļa patiesā vērtība būtiski atšķiras no tā bilances vērtības, ir nepieciešama turpmāka pārvērtēšana. Ja pamatlīdzekļa patiesā vērtība mainās nenozīmīgi, to var pārvērtēt reizi trijos vai piecos gados;
 - pamatlīdzekļa līdzšinējo uzskaites vērtību pēc pārvērtēšanas aizstāj ar pārvērtēšanā noteikto šā pamatlīdzekļa jauno uzskaites vērtību (turpmāk – pamatlīdzekļa jaunā uzskaites vērtība);
 - ja pārvērtētā pamatlīdzekļa lietderīgās lietošanas laiks ir ierobežots, jauno uzskaites vērtību pakāpeniski noraksta.

Pamatlīdzekļa pārvērtēšana (3)

- Pamatlīdzekļa jauno uzskaites vērtību grāmatvedībā aprēķina, izmantojot vienu no šādām metodēm:
 - atbilstoši palielina vai samazina līdz pārvērtēšanas datumam uzkrāto nolietojumu vai pamatlīdzekļa līdzšinējo uzskaites vērtību, lai iegūtu jaunu pamatlīdzekļa bilances vērtību, kas ir vienāda ar tā pārvērtēšanā noteikto patieso vērtību (**1. metode**);
 - sākotnēji noraksta līdz pārvērtēšanas datumam uzkrāto nolietojumu no pamatlīdzekļa līdzšinējās uzskaites vērtības un pēc tam atlikušo summu attiecīgi palielina vai samazina atbilstoši pamatlīdzekļa pārvērtēšanā noteiktajai patiesajai vērtībai (**2. metode**).

7.piemērs
8.piemērs

Pamatlīdzekļa pārvērtēšana un rezerves veidošana (1)

- Pārvērtēšanas rezultātā radušos starpību starp novērtējumu, kas veikts, pamatojoties uz iegādes izmaksām vai ražošanas pašizmaksu, un novērtējumu, kas veikts, pamatojoties uz pārvērtēšanu, ja šī starpība ir pozitīva (turpmāk — vērtības pieaugums), iekļauj:
 - 1) attiecīgajā bilances aktīva postenī, kurā norādīts pārvērtētais pamatlīdzekļu objekts,
 - 2) un bilances pasīva postenī "Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve" iedaļā "Pašu kapitāls".
- Tomēr ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezervē neiekļauj summu, kuras apmērā pārvērtēšanas rezultātā radies vērtības pieaugums pilnībā vai daļēji kompensē tā paša pamatlīdzekļu objekta vērtības samazinājumu, kas iepriekšējos pārskata gados bija ietverts peļņas vai zaudējumu aprēķinā kā izmaksas. Šo summu ietver peļņas vai zaudējumu aprēķinā kā ieņēmumus tajā pārskata gadā, kurā konstatēts pamatlīdzekļu objekta vērtības pieaugums.
- Pārvērtētā pamatlīdzekļu objekta ikgadējo nolietojumu kārtējā pārskata gadā aprēķina, pamatojoties uz šā objekta vērtību attiecīgajā pārskata gadā, un tādās pašās summās ietver peļņas vai zaudējumu aprēķinā kā izmaksas.

Pamatlīdzekļa pārvērtēšana un rezerves veidošana (2)

- Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezervi samazina, ja pārvērtētais pamatlīdzekļu objekts ir atsavināts, likvidēts vai tā vērtības palielināšanai vairs nav pamata.
- Sabiedrība ir tiesīga samazināt pārvērtēšanas rezervi arī tad, ja tā aprēķina pārvērtētā pamatlīdzekļu objekta ikgadējo nolietojumu.
- Pārvērtēšanas rezerves samazinājumu ietver peļņas vai zaudējumu aprēķinā kā ieņēmumus tajā pārskata gadā, kurā šāds samazinājums veikts.

7.piemērs
8.piemērs

Pamatlīdzekļa izveidošana, saņemot finanšu atbalstu (1)

- No valsts, pašvaldības, ārvalsts, Eiropas Savienības, citas starptautiskās organizācijas un institūcijas saņemtu finanšu palīdzību, kas izpaužas kā tiešais naudas maksājums, norāda bilances postenī "Nākamo periodu ieņēmumi" attiecīgi ilgtermiņa vai īstermiņa kreditoru sastāvā, ja saskaņā ar vismaz vienu no šīs finanšu palīdzības devēja noteiktajiem nosacījumiem:
 - nauda paredzēta ilgtermiņa ieguldījumu objekta iegādei, izveidošanai vai būvniecībai;
 - nauda tiks izlietota tikai nākamajā pārskata gadā (tā paredzēta noteiktu nākamā pārskata gada kārtējo izdevumu segšanai vai funkciju izpildes nodrošināšanai);
 - ja nosacījums netiks izpildīts, nauda nākamajos gados būs jāatmaksā.

Pamatlīdzekļa izveidošana, saņemot finanšu atbalstu (2)

- Bilances postenī "Nākamo periodu ieņēmumi" norādīto saņemtās finanšu palīdzības vai citā veidā saņemtā finansiālā atbalsta summu iekļauj attiecīgo pārskata gadu ieņēmumos:
 - ja par finanšu palīdzības veidā saņemto naudu iegādātā, izveidotā vai uzbūvētā ilgtermiņa ieguldījumu objekta vai finansiālā atbalsta veidā saņemtā ilgtermiņa ieguldījumu objekta lietošanas laiks ir ierobežots un:
 - ja saņemtā finanšu palīdzība vai citā veidā saņemtais finansiālais atbalsts pilnībā sedz minētā objekta vērtību, – atbilstoši to kārtējā gada nolietojuma un vērtības norakstījumu summām;
 - ja saņemtā finanšu palīdzība vai citā veidā saņemtais finansiālais atbalsts sedz tikai daļu no minētā objekta vērtības, – atbilstoši tām šā objekta kārtējā gada nolietojuma un vērtības norakstījumu summu daļām, kuras attiecas uz saņemto finanšu palīdzību vai finansiālo atbalstu.

Pamatlīdzekļa izveidošana, saņemot finanšu atbalstu (3)

- Ja no finanšu palīdzības veidā saņemtās naudas iegādāts vai citādi finansiālā atbalsta veidā iegūts zemesgabals vai cits ilgtermiņa ieguldījumu objekts **ar neierobežotu lietošanas** laiku, šādu finansiālo atbalstu iekļauj tā pārskata gada ieņēmumos, kad attiecīgais ilgtermiņa ieguldījumu objekts atsavināts, izņemot gadījumu, ja minēto ilgtermiņa ieguldījumu objektu iespējams tieši saistīt ar kādu citu ilgtermiņa ieguldījumu objektu, kura lietošanas laiks ir ierobežots. Šādā gadījumā finansiālo atbalstu var iekļaut ieņēmumos pakāpeniski šā cita objekta paredzētajā lietošanas laikā (piemēram, ja finanšu palīdzība ir saņemta attiecībā uz zemi ar nosacījumu, ka uz šīs zemes ir jāuzceļ ēka vai būve, tad šādu finanšu palīdzību ir pamatoti atzīt peļņas vai zaudējumu aprēķinā ēkas vai būves derīgās izmantošanas laikā).

9.piemērs

Dāvinājumā, ziedojumā saņemts PL (1)

- Par dāvinājumu vai ziedojumu MK noteikumu Nr. 775 izpratnē ir uzskatāma fiziskas, juridiskas vai citas personas naudas, mantas vai pakalpojuma nodošana bez atlīdzības sabiedrības īpašumā, nosakot vai nenosakot tā izlietošanas mērķi.
- Tiešā naudas maksājuma veidā saņemto ziedojumu vai dāvinājumu norāda bilances postenī "Nākamā perioda ieņēmumi" attiecīgi ilgtermiņa vai īstermiņa kreditoru sastāvā, ja saskaņā ar vismaz vienu no naudas devēja noteiktajiem nosacījumiem:
 - 1) nauda paredzēta ilgtermiņa ieguldījumu objekta iegādei, izveidošanai vai būvniecībai;
 - 2) nauda tiks izlietota tikai nākamajā pārskata gadā (tā paredzēta noteiktu nākamā pārskata gada kārtējo izdevumu segšanai vai funkciju izpildes nodrošināšanai);
 - 3) ja nosacījums netiks izpildīts, nauda nākamajos gados būs jāatmaksā.

Dāvinājumā, ziedojumā saņemts PL (2)

- Bilances postenī "Nākamo periodu ieņēmumi" norādīto saņemto ziedojuma vai dāvinājuma summu iekļauj attiecīgo pārskata gadu ieņēmumos, ja par ziedojuma vai dāvinājuma veidā saņemto naudu iegādātā, izveidotā vai uzbūvētā ilgtermiņa ieguldījumu objekta vai ziedojuma vai dāvinājuma veidā saņemtā ilgtermiņa ieguldījumu objekta lietošanas laiks ir ierobežots un:
 - 1) ja saņemtā ziedojuma vai dāvinājuma summa sedz minētā objekta vērtību, – atbilstoši to kārtējā gada nolietojuma un vērtības norakstījumu summām;
 - 2) ja saņemtā ziedojuma vai dāvinājuma summa sedz tikai daļu no minētā objekta vērtības, – atbilstoši tām šā objekta kārtējā gada nolietojuma un vērtības norakstījumu summu daļām, kuras attiecas uz saņemto ziedojuma vai dāvinājuma summu.
- Ja no ziedojuma vai dāvinājuma veidā saņemtās naudas iegādāts vai citādi ziedojuma vai dāvinājuma veidā iegūts zemesgabals vai cits ilgtermiņa ieguldījumu objekts ar neierobežotu lietošanas laiku, šādu ziedojumu vai dāvinājumu iekļauj tā pārskata gada ieņēmumos, kad attiecīgais ilgtermiņa ieguldījumu objekts atsavināts, izņemot gadījumu, ja minēto ilgtermiņa ieguldījumu objektu iespējams tieši saistīt ar kādu citu ilgtermiņa ieguldījumu objektu, kura lietošanas laiks ir ierobežots. Šādā gadījumā ziedojuma vai dāvinājuma summu var iekļaut ieņēmumos pakāpeniski šā cita objekta paredzētajā lietošanas laikā.

10.piemērs

Pamatlīdzekļu izslēgšana

- Pamatlīdzekli izslēdz no grāmatvedības uzskaites, kad tas:
 - atsavināts (pārdots vai apmainīts, nodots finanšu nomā, ziedots vai dāvināts, ieguldīts citas kapitālsabiedrības kapitālā);
 - likvidēts, jo no tā lietošanas vai atsavināšanas nākotnē vairs netiek gaidīti saimnieciskie labumi (arī zādzības vai avārijas rezultātā).
- Pamatlīdzekļa izslēgšanu uzrāda grāmatvedībā tajā pārskata gadā, kad tas atsavināts vai likvidēts.
- Ja pamatlīdzekli pārdod, ieņēmumus no tā pārdošanas uzskaita, kad attiecīgi izpildīti šo MK noteikumu Nr.775 53. un 54. punktā minētie nosacījumi.
- Ar atsavinātā vai likvidētā pamatlīdzekļa izslēgšanu saistītos ieņēmumus un izmaksas peļņas vai zaudējumu aprēķina posteņos norāda neto vērtībā.
- Ja izslēgtais pamatlīdzeklis ir bijis novērtēts, izmantojot pārvērtēšanas metodi, tad, aprēķinot peļņu vai zaudējumus no pamatlīdzekļa izslēgšanas, ņem vērā arī ieņēmumus, kas radušies, izslēdzot no bilances posteņa «Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve» šā pamatlīdzekļa vērtības pieauguma summas atlikumu.

Atbildes uz jautājumiem

50

Ja uzņēmums iegādājas zemes gabalu, uz kura atrodas sagruvušas, neizmantojamas ēkas, kā šādu objektu pareizi pieņemt uzskaitē un kā noteikt tā sākotnējo vērtību grāmatvedībā?

Ēkas un zemes sākotnējā uzskaitē

11.piemērs

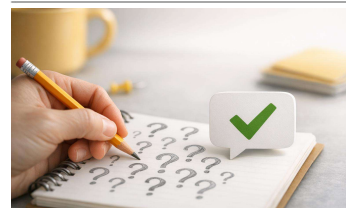

Ēkas nojaukšana

- Uzņēmums iegādāties zemi kopā ar ēku, kas ir tehniski sliktā stāvoklī.
- Grāmatvedība iegrāmato atsevišķi zemi un atsevišķi ēku.
- Uzņēmuma vadība pieņem lēmumu uz zemes esošo ēku nojaukt.
- MK 01.09.2024. noteikumos Nr. 529 «Ēku būvnoteikumi» noteikta kārtība, kā nojauc ēku.
- Institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas, izdod izziņu par ēkas neesību.
- Šī izziņa ir attaisnojuma dokuments arī grāmatvedībā uz kuras pamata ēkas vērtību noraksta izmaksās.

51

Atbildes uz jautājumiem

Paldies par uzmanību un tikšanos!

Autore/lektore:
Laila Kelme
grāmatvede, LNKA sertificēta nodokļu
konsultante, izstrādā metodiskos un mācību
materiālus, konsultē procesu izveidošanā, veic
apmācības

Mg.oec., zinātniskā grāda pretendente
ekonomikā, LBTU viesdocente, EKA
viesdocente, GFK docente

E-pasts:
lk.birojs.sia@gmail.com
Tālrunis: +371 29366193